

Περί χορτοφαγίας*

του **Elisée Reclus**

Ο Ελιζέ Ρεκλύ αποτελούσε στην εποχή του έναν από τους βασικούς εκπροσώπους του αναρχισμού αλλά και έναν από τους κορυφαίους γεωγράφους. Το έργο του δεν είναι ιδιαίτερα γνωστό στο ελλαδικό χώρο και το βιβλίο του Μαξ Νετλάου με τίτλο «Ελιζέ Ρεκλύ, Ένας αναρχικός, ένας λόγιος» (Τροπή, Αθήνα, 2005), αποτελεί ίσως τη μοναδική εκτενή στα ελληνικά σχετική με αυτόν βιβλιογραφία. Θεωρούμε ότι το κείμενο που παραθέτουμε εδώ (αν και δεν συμφωνούν όλα τα μέλη του περιοδικού με τη θέση του περί χορτοφαγίας, ούτε με τη συναισθηματική του προσέγγιση) αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για τη συζήτηση που αφορά στις ηθικές υποχρεώσεις του ανθρώπου απέναντι στα άλλα ζώα. Αξίζει δε να σημειώσουμε τον ιστορικό χαρακτήρα αλλά και τον τρόπο προσέγγισης του ζητήματος της χορτοφαγίας από τμήμα του πρώιμου σοσιαλιστικού κινήματος, καθώς επίσης και τη σημασία του σήμερα, μιας και αποτελεί ένα από τα κυριότερα ζητήματα ενασχόλησης στην οικο-αναρχική δράση του δυτικοευρωπαϊκού και βορειοαμερικανικού κόσμου.

Δεδομένου ότι επιστήμονες καταξιωμένοι στο χώρο της υγιεινής και της βιολογίας έχουν εμβαθύνει σε θέματα που αφορούν τη φυσιολογική τροφή, θα προσπαθήσω να μην επιδείξω ανικανότητα εκφράζοντας τη γνώμη μου αναφορικά με τη ζωική και φυτική διατροφή. Έκαστος στο είδος του. Αφού δεν είμαι ούτε χημικός, ούτε γιατρός, δε θα αναφερθώ στο λεύκωμα ούτε και θα αναπαράγω φόρμουλες αναλυτών, αλλά θα περιοριστώ στο να αναφέρω τις προσωπικές μου εντυπώσεις οι οποίες, σε κάθε περίπτωση, συμπίπτουν μ' αυτές των χορτοφάγων. Θα κινηθώ στο πλαίσιο των δικών μου εμπειριών, εστιάζοντας σε κάποια σημεία προκειμένου να παραθέσω παρατηρήσεις που προέρχονται από μικρά περιστατικά της ίδιας της ζωής.

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να πω ότι η αναζήτηση της αλήθειας δεν έχει καμία σχέση με τις εντυπώσεις της παιδικής μου ηλικίας οι οποίες με κατέστησαν εν δυνάμει χορτοφάγο απ' όταν ήδη ήμουν αγόρι με κοντά παντελόνια. Έχω μια χαρακτηριστική ανάμνηση τρόμου στη θέα του αίματος. Κάποιος απ' την οικογένειά μου με είχε στείλει, μ' ένα πιάτο στο χέρι, στο χασάπη του χωριού προστάζοντας με να του πάω ένα αιμόφυρτο κομμάτι κρέατος ή κάτι άλλο. Μ' όλη την αθωότητα ξεκίνησα χαρωπά να κάνω αυτό που με πρόσταξαν και μπήκα στην αυλή όπου βρίσκονταν οι σφαγείς. Ακόμη θυμάμαι αυτή τη σκοτεινή αυλή όπου τρομακτικοί άνδρες περπατούσαν πάνω κάτω με μεγάλα μαχαίρια που σκούπιζαν πάνω σε πιτσιλισμένες από αίμα φόρμες. Ένα κουφάρι που κρεμόταν από μια βεράντα μου φάνηκε να καταλαμβάνει υπερβολικά μεγάλο χώρο. Απ' τη λευκή του σάρκα ένα κοκκινωπό υγρό στάλαζε στα ρείθρα. Τρέμοντας και σιωπηλός στάθηκα σ' αυτή την αιματοβαμμένη αυλή μην μπορώντας να προχωρήσω αλλά και υπερβολικά τρομαγμένος για να φύγω. Δεν ξέρω τι μου συνέβη, το έχω απωθήσει από τη μνήμη μου. Νομίζω πως άκουσα ότι λιποθύμησα και ότι ο καλόκαρδος χασάπης με κουβάλησε στο σπίτι του. Δε ζύγισα περισσότερο απ' όσο ένα απ' τα αρνιά που έσφαζε κάθε πρωί.

Κι άλλες παρόμοιες εικόνες σκιάζουν τα παιδικά μου χρόνια και, όπως αυτή η σκηνή στο σφαγείο, στιγματίζουν πολλές περιόδους της ζωής μου. Βλέπω τη γουρού-

---

* Το πρωτότυπο κείμενο δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Humane Review* τον Ιανουάριο του 1901. Η συγκεκριμένη μετάφραση δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ευτοπία* 18, Γενάρης 2010, σσ. 56-61

να του αγρότη, του ερασιτέχνη και του συνεπώς πολύ πιο βάνουσου σφαγέα. Θυμάμαι έναν απ' αυτούς να σφάζει το ζώο τόσο αργά ώστε το αίμα να πέφτει στάλα – στάλα, διότι για να κάνεις καλά μαύρα λουκάνικα κρίνεται απαραίτητο το θύμα να έχει υποφέρει ανάλογα. Έκλαιγε χωρίς σταματημό, βγάζοντας που και που σπαρακτικά βογκητά απελπισίας. Ήταν σα να άκουγες παιδί. Και στην πραγματικότητα το οικόσιτο γουρούνι είναι για περίπου ένα χρόνο παιδί του σπιτιού. Το κανακεύουν για να παχύνει κι αυτό ανταποδίδει με αληθινή στοργή όλη τη φροντίδα που του παρέχεται, η οποία δεν έχει παρά μόνο ένα σκοπό – όσο το δυνατό περισσότερες φέτες μείκων. Αλλά όταν η στοργή ανταποδίδεται από την καλή γυναίκα που φροντίζει το γουρούνι χαϊδεύοντας το και μιλώντας του γλυκά, δε θεωρείται γελοίο έως παράλογο κι εξευτελιστικό το να αγαπάμε ένα ζώο που μας αγαπάει;

Μια από τις πιο έντονες εντυπώσεις της παιδικής μου ηλικίας είναι όταν ήμουν μαρτυράς ενός απ' αυτά τα αγροτικά δράματα, του βίαιου σκοτωμού ενός γουρουνιού από μια ομάδα χωρικών που επαναστάτησαν ενάντια σε μια γλυκιά γριούλα η οποία δεν έδινε τη συγκατάθεσή της για το φόνο του παχουλού της φίλου. Πλήθος χωρικών όρμησε στον αχυρώνα και έσυρε το κτήνος στο σφαγείο όπου όλα τα εξαρτήματα για την πράξη έστεκαν περιμένοντας, ενώ η δύστυχη κυρά βυθίστηκε σ' ένα σκαμνί κλαίγοντας σιωπηλά. Στάθηκα δίπλα της και είδα αυτά τα δάκρια, μην ξέροντας εάν έπρεπε να τη συμπονέσω ή να ταχθώ με το πλήθος σκεπτόμενος πως ο θάνατος ενός γουρουνιού ήταν απλά δικαιολογημένος, καθορισμένος από την κοινή λογική και τη μοίρα.

Καθένας μας, ειδικά όσοι έχουν ζήσει στην επαρχία μακριά απ' τις κοινές, συνηθισμένες πόλεις, όπου όλα είναι μεθοδικά τακτοποιημένα και συγκαλυμμένα – καθένας μας έχει δει κάτι απ' αυτές τις βάρβαρες πράξεις που διαπράττονται απ' τους κρεατοφάγους ενάντια στα ζώα που τρώνε. Δε χρειάζεται να πάει κανείς στην Porcopolis της Βορείου Αμερικής ή στο saladero του La Plata για να αναλογιστεί τη φρίκη της σφαγής που αποτελεί κυρίαρχη κατάσταση της καθημερινής μας διατροφής. Αλλά αυτές οι αναμνήσεις ξεθωριάζουν με τον καιρό· υποχωρούν μπροστά στην ολέθρια επιρροή της καθημερινής «εκπαίδευσης» που τείνει να ωθεί το άτομο προς τη μετριότητα και που του αποστερεί ο,τιδήποτε οδηγεί στη δημιουργία αυθεντικής προσωπικότητας. Γονείς, δάσκαλοι, επίσημοι ή οικείοι, γιατροί, χωρίς να ξεχνάμε το παντοδύναμο ον που ονομάζουμε «όλος ο κόσμος», όλοι αυτοί συνεργάζονται για να σκληραγωγήσουν το χαρακτήρα του παιδιού όσον αφορά την «τετράποδη τροφή του», η οποία παρόλα αυτά αγαπάει όπως εμείς, αισθάνεται όπως εμείς και, κάτω από την επιρροή μας, προχωρά ή παλινδρομεί όπως εμείς.

Ένα από τα πιο λυπηρά αποτελέσματα της συνήθειάς μας να τρώμε κρέας είναι ότι τα ζώα που θυσιάζονται στη όρεξη του ανθρώπου έχουν συστηματικά και μεθοδικά μετατραπεί σε αποκρουστική, άμορφη μάζα και έχουν αποστερηθεί από κάθε πνευματική και ηθική αξία. Ακόμη και το ίδιο το όνομα του ζώου στο οποίο έχει μετατραπεί ο χοίρος χρησιμοποιείται ως μια από τις χειρότερες προσβολές· η μάζα κρέατος που βλέπουμε να κυλιέται σε δύσοσμες λακκούβες είναι τόσο αποκρουστική στην όψη που συμφωνούμε να αποφύγουμε κάθε ομοιότητα ονόματος μεταξύ του κτήνους και των πιάτων που φτιάχνουμε απ' αυτό. Πόση διαφορά υπάρχει μεταξύ του κριαριού όσον αφορά την εμφάνιση και τις συνήθειές του, καθώς πηδάει πάνω στα βραχώδη όρη, και του πρόβατου που έχει χάσει κάθε ατομική πρωτοβουλία και έχει μετατραπεί αποκλειστικά σε υποτιμημένη σάρκα – τόσο δειλή που δεν τολμάει ν' αφήσει το κοπάδι και τρέχει με το κεφάλι καταπάνω στα σαγόνια του σκύλου που το κυνηγά. Ένας παρόμοιος εξευτελισμός συνέβη και στο βόδι, το οποίο βλέπουμε στις μέρες μας να κινείται με δυσκολία στα βοσκοτόπια, καθώς έχει μετατραπεί από τους κτηνοτρόφους σε μια πελώρια μάζα από γεωμετρικά σχήματα ωσάν να είχε εκ των

προτέρων σχεδιαστεί για το μαχαίρι του χασάπη. Και για την παραγωγή αυτών των τερατογρημάτων χρησιμοποιούμε το όρο «αναπαραγωγή»! Με αυτόν τον τρόπο εκπληρώνει ο άνθρωπος την αποστολή του ως εκπαιδευτής σε σχέση με τ' αδέρφια του, τα ζώα.

Σχετικά μ' αυτό, δεν φερόμαστε άλλωστε με παρόμοιο τρόπο σ' ολόκληρη τη Φύση; Αν άφηνες ελεύθερη μια ομάδα μηχανικών σ' ένα γοητευτικό λιβάδι ή στις όχθες ενός όμορφου ποταμού και σύντομα θα δεις τι θα έκαναν. Θα έκαναν ότι περνάει απ' το χέρι τους για να επιδείξουν τη δουλειά τους και να επικαλύψουν τη φύση με τους σωρούς τους από σπασμένες πέτρες και κάρβουνο. Όλοι τους θα ήταν περήφανοι τουλάχιστον να δουν τα δημιουργήματά τους να σκεπάζουν τον ουρανό με ένα δίχτυ βρώμικου κίτρινου ή μαύρου καπνού. Μερικές φορές αυτοί οι μηχανικοί αναλαμβάνουν ακόμη και να βελτιώσουν τη Φύση. Έτσι, όταν οι βέλγοι καλλιτέχνες διαμαρτυρήθηκαν πρόσφατα στον Υπουργό Μεταφορών για τη βεβήλωση των πιο όμορφων τμημάτων του Meuse ανατινάζοντας τους γραφικούς βράχους που υπήρχαν κατά μήκος της όχθης, ο Υπουργός έσπευσε να τους διαβεβαιώσει ότι εφεξής δε θα έχουν λόγο να παραπονιούνται καθότι δεσμεύτηκε να κατασκευάσει εκ νέου εργαστήρια με γοτθικούς πυργίσκους!

Παρομοίως και οι χασάπηδες επιδεικνύουν μπροστά στα μάτια του κοινού, ακόμη και στους πιο πολυσύχναστους δρόμους, κουφάρια σε αποσύνθεση, αιματοβαμμένα κομμάτια κρέατος, και πιστεύουν ότι συμφιλιώνονται με την αισθητική μας διακοσμώντας με θράσος τη σάρκα που κρεμάνε έξω με λουλούδια!

Διαβάζοντας τις εφημερίδες, αναρωτιέται κανείς εάν όλες οι φρικαλεότητες του πολέμου στην Κίνα είναι ένα κακό όνειρο αντί μια αξιοθρήνητη πραγματικότητα. Πώς είναι δυνατόν αυτοί οι άνθρωποι που είχαν την ευτυχία να μεγαλώσουν με στοργή απ' τη μητέρα τους, και να διδαχθούν στο σχολείο τις λέξεις «δικαιοσύνη» και «καλοσύνη», πώς είναι δυνατόν αυτά τα άγρια θηρία με ανθρώπινα πρόσωπα να βρίσκουν ευχαρίστηση στο να δένουν Κινέζους τον ένα μαζί με τον άλλο από τα ρούχα τους και από τις κοτσίδες τους, πριν τους πετάξουν στο ποτάμι; Πώς γίνεται να σκοτώνουν τους τραυματισμένους και να βάζουν τους φυλακισμένους να σκάβουν τους ίδιους τους τάφους τους πριν τους πυροβολήσουν; Και ποιοί είναι αυτοί οι στυγεροί δολοφόνοι; Είναι άνθρωποι σαν εμάς που σπουδάζουν και διαβάζουν όπως εμείς, που έχουν αδέρφια, φίλους, σύζυγο ή αγαπημένη. Αργά ή γρήγορα μπορεί να τους συναντήσουμε, να τους πιάσουμε το χέρι, χωρίς να δούμε σημάδια αίματος πάνω του.

Αλλά δεν υπάρχει άμεση σχέση αιτίας και αποτελέσματος ανάμεσα στο φαγητό αυτών των εκτελεστών, που αποκαλούν τους εαυτούς τους «φορείς πολιτισμού» και στις άγριες πράξεις τους; Κι αυτοί επίσης συνηθίζουν να εξυμνούν τη ματωμένη σάρκα ως παράγοντα υγείας, δύναμης και εξυπνάδας. Κι αυτοί επίσης μπαίνουν χωρίς αποστροφή στο σφαγείο, όπου το πάτωμα είναι κόκκινο και γλιστερό, και όπου μπορεί κανείς να μυρίσει την αηδιαστικά γλυκιά μυρωδιά του αίματος. Υπάρχει λοιπόν τόσο μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο νεκρό σώμα ενός ταύρου και σ' εκείνο ενός ανθρώπου; Τα κομμένα άκρα, τα εντόσθια ανακατεμένα το ένα με το άλλο, είναι περίπου τα ίδια: η σφαγή του πρώτου κάνει πιο εύκολη τη σφαγή του δεύτερου, ειδικά όταν ηχεί η διαταγή ενός αρχηγού, ή από μακριά ακούγεται η εντολή του εστεμμένου αφέντη, «Φέρσου ανελέητα».

Ένα γαλλικό ρητό λέει «κάθε δύσκολη υπόθεση επιδέχεται υπεράσπισης». Αυτό το ρητό είχε ισχυρή δόση αλήθειας αρκεί οι στρατιώτες κάθε έθνους να διέπρατταν τις βαρβαρότητές τους χωριστά, διότι οι φρικαλεότητες για τις οποίες κατηγορήθηκαν θα μπορούσαν αργότερα να αποδοθούν σε ζήλια ή εθνικό μίσος. Αλλά στην Κίνα, τώρα, οι Ρώσοι, οι Άγγλοι και οι Γερμανοί δεν έχουν καν την αξιοπρέπεια να κρίνουν ο ένας τον άλλο. Αυτόπτες μάρτυρες, ακόμη και οι ίδιοι οι συγγραφείς,

μάς έστειλαν πληροφορίες σ' όλες τις γλώσσες, κάποιοι κυνικά και κάποιοι συγκρατημένα. Η αλήθεια δεν αμφισβητείται πλέον, αλλά μια νέα ηθική δημιουργήθηκε για να την εξηγήσει. Αυτή η ηθική λέει πως υπάρχουν δυο νόμοι για την ανθρωπότητα, μια αφορά τις κίτρινες φυλές ενώ η άλλη είναι προνόμιο της λευκής. Το να δολοφονείς ή να βασανίζεις τους πρώτους, φαίνεται συνεπώς ότι είναι επιτρεπτό, ενώ είναι λάθος το να κάνεις το ίδιο στους δεύτερους.

Δεν είναι λοιπόν η ηθική μας όσον αφορά τα ζώα εξίσου ελαστική; Το να εκπαιδεύεις σκυλιά να κομματιάζουν μια αλεπού διδάσκει και σ' έναν ευγενή πώς να μαθαίνει τους άντρες του να κυνηγούν τους Κινέζους φυγάδες. Τα δύο είδη κυνηγιού ανήκουν στο ίδιο «άθλημα»: μόνο που όταν το θύμα είναι άνθρωπος, ο ενθουσιασμός και η ένταση είναι μεγαλύτερος. Χρειάζεται να ρωτήσουμε τη γνώμη αυτού που πρόσφατα επικαλέστηκε το όνομα του Αττίλα, χρησιμοποιώντας αυτό το τέρας ως πρότυπο για τους στρατιώτες του;

Δεν παρεκκλίνουμε εάν αναφέρουμε τις φρικαλεότητες του πολέμου σε σχέση με τη σφαγή κοπαδιών και τα σαρκοφάγα συμπόσια. Η διατροφή των ατόμων συνδέεται στενά με τα ήθη και τα έθιμά τους. Το αίμα απαιτεί αίμα. Στο σημείο αυτό, οποιοσδήποτε αναλογιστεί τα άτομα που έχει γνωρίσει θα καταλάβει ότι δεν υπάρχει αμφιβολία για τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στους χορτοφάγους και στους χυδαίους κρεατοφάγους, τους άπληστους πότες αίματος, όσον αφορά την άνεση στους τρόπους, την ευγένεια ψυχής και την ισορροπία της ζωής τους.

Είναι αλήθεια ότι οι αρετές αυτές δεν εκτιμώνται ιδιαίτερα από αυτά τα «ανώτερα άτομα», τα οποία χωρίς να είναι καλύτεροι από τους λοιπούς θνητούς είναι πάντα αλαζόνες και φαντάζονται ότι εξυψώνουν τον εαυτό τους περιφρονώντας την ταπεινότητα και εκθειάζοντας τη δύναμη. Σύμφωνα μ' αυτούς η πραότητα ισοδυναμεί με την αδυναμία: οι άρρωστοι είναι εμπόδιο και θα ήταν ελεημοσύνη να τους ξεφορτωθούμε. Εάν δεν τους σκοτώσουν θα πρέπει τουλάχιστον να τους επιτραπεί να πεθάνουν. Κι όμως αυτοί οι εύθραστοι άνθρωποι έχουν περισσότερη αντοχή στην αρρώστια από τους δυνατούς. Οι ρωμαλέοι και ζωηρόχρωμοι άνθρωποι δεν ζουν πάντα περισσότερο: οι πραγματικά δυνατοί δεν είναι αυτοί που φαίνονται δυνατοί επιφανειακά, με την κοκκινωπή επιδερμίδα, τους διασταλμένους μυς, και την γλοιώδη παλικαριά. Οι στατιστικές θα μπορούσαν να μας δώσουν θετικές πληροφορίες στο σημείο αυτό, και θα το είχαν ήδη κάνει αν δεν ήταν αυτοί οι πολυάριθμοι ενδιαφερόμενοι που αφιερώνουν πάρα πολύ χρόνο στο να συγκεντρώνουν αριθμούς στα πεδία μάχης προκειμένου να αποδείξουν τις αντίστοιχες θεωρίες τους.

Αλλά, όπως κι αν είναι τα πράγματα, λέμε απλώς ότι για την συντριπτική πλειοψηφία των χορτοφάγων, το θέμα δεν είναι εάν οι δικέφαλοι ή οι τρικέφαλοί τους είναι πιο δυνατοί από αυτούς των κρεατοφάγων, ούτε εάν ο οργανισμός τους είναι ικανότερος να αντέξει τους κινδύνους της ζωής και την πιθανότητα θανάτου, το οποίο είναι και σημαντικότερο: γι' αυτούς το σημαντικότερο σημείο είναι η αναγνώριση του δεσμού στοργής και καλής θέλησης που ενώνει τον άνθρωπο με τα υποτιθέμενα κατώτερα ζώα και η επέκταση του συναισθήματος που ήδη έβαλε τέλος στον κανιβαλισμό μεταξύ των ανθρώπων και σ' αυτά τα αδέρφια μας. Οι λόγοι που θα μπορούσαν να επικαλεστούν οι ανθρωπολόγοι ενάντια στην αχρησία της ανθρώπινης σάρκας από την καθημερινή μας διατροφή θα ήταν το ίδιο τεκμηριωμένοι με αυτούς που χρησιμοποιούν οι κρεατοφάγοι σήμερα. Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνταν ενάντια σ' αυτή την τερατώδη συνήθεια, είναι ακριβώς αυτά που εμείς οι χορτοφάγοι υιοθετούμε σήμερα. Το άλογο και η αγελάδα, το κουνέλι και η γάτα, το ελάφι και ο λαγός, ο φασιανός και ο κορυδαλλός, μας ευχαριστούν περισσότερο σαν φίλοι παρά σαν κρέας. Θέλουμε να τους διατηρήσουμε είτε σαν συνεργάτες, είτε απλώς σαν συντρόφους στη χαρά της ζωής και της φιλίας.

Ένα είναι βέβαιο, πως αν διατηρήσουμε τη χιμαιρική ιδέα να κάνουμε τη θεωρία μας πράξη μέχρι εσχάτων χωρίς να ενδιαφερόμαστε για τα άλλα είδη θα υποπέσουμε στον απόλυτο παραλογισμό. Από αυτή την άποψη η αρχή της χορτοφαγίας δε διαφέρει από οποιαδήποτε άλλη αρχή· πρέπει να προσαρμοστεί στις συνήθειες συνθήκες ζωής. Είναι φανερό ότι δεν επιθυμούμε να υποβιβάσουμε τις πρακτικές και τις πράξεις μας που εφαρμόζουμε καθημερινά στο σεβασμό της παραμικρής μορφής ζωής. Δεν θα αφήσουμε τους εαυτούς μας να πεθάνουν από την πείνα και τη δίψα, όπως μερικοί Βουδιστές, επειδή το μικροσκόπιο μας δείχνει ότι μια σταγόνα νερό είναι γεμάτη από μικροοργανισμούς. Δε θα διστάζουμε να κόβουμε ενίοτε ένα κλαδί στο δάσος ή να μαζεύουμε ένα λουλούδι σε ένα κήπο. Θα φτάσουμε ακόμη και ως το σημείο να πάρουμε ένα μαρούλι ή και να κόψουμε λάχανα και σπαράγγια για το φαγητό μας, παρόλο που αναγνωρίζουμε πλήρως τη ζωή που υπάρχει τόσο μέσα στο φυτό όσο και στα ζώα. Δεν μας ενδιαφέρει να ιδρύσουμε νέα θρησκεία, ούτε να περιορίσουμε τους εαυτούς μας υιοθετώντας κάποιο αιρετικό δόγμα. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να καταστήσουμε την ύπαρξή μας όσο το δυνατόν πιο όμορφη και αρμονική, τόσο μέσα μας, όσο και αναφορικά με την αισθητική του περιγυρού μας.

Όπως οι πρόγονοί μας, έχοντας απηυδήσει πλέον να τρώνε τους συνανθρώπους τους και μια ωραία ημέρα σταμάτησαν να τους σερβίρουν στο τραπέζι τους· όπως τώρα, ανάμεσα στους κρεατοφάγους υπάρχουν πολλοί που αρνούνται να φάνε τη σάρκα του αλόγου, του ευγενούς συντρόφου του ανθρώπου, ή των οικόσιτων μας ζώων, του σκύλου και της γάτας, έτσι και για εμάς είναι δυσάρεστο να πιούμε το αίμα και να μασήσουμε τη σάρκα του βοδιού, του οποίου ο μόχθος μάς βοηθάει να καλλιεργήσουμε το καλαμπόκι μας. Δε θέλουμε πλέον να ακούμε το βέλασμα των προβάτων, το μούγκρισμα των ταύρων και τις διαπεραστικές στριγκλιές των γουρουνιών καθώς τα οδηγούν στο σφαγείο. Αποβλέπουμε κάποτε να μη χρειάζεται να περπατάμε γρήγορα για να περιορίσουμε το χρόνο που θα προσπερνάμε τα λημέρια της σφαγής με τα ρυάκια αίματος και τις σειρές αιχμηρών γάντζων, όπου κουφάρια κρέμονται από αιματοβαμμένους άνδρες, οπλισμένους με τρομερά μαχαίρια. Θέλουμε κάποια μέρα να ζούμε σε μια πόλη όπου δε θα βλέπουμε πια κρεοπωλεία γεμάτα από πτώματα, δίπλα σε καταστήματα με υφάσματα ή κοσμηματοπωλεία, και απέναντι από φαρμακεία ή κοντά σε κάποια παράθυρο γεμάτο με ποικιλία από φρούτα, ή όμορφα βιβλία, γκραβούρες ή αγαλματίδια και έργα τέχνης. Θέλουμε ένα περιβάλλον ευχάριστο και σε αρμονία με την ομορφιά.

Και εφόσον οι γιατροί και πολύ περισσότερο η ίδια μας η εμπειρία μάς έχει δείξει ότι αυτά τα άσχημα κομμάτια κρέατος δεν αποτελούν είδος τροφής απαραίτητο για την ύπαρξή μας, βάζουμε στην άκρη όλα αυτά τα αποτροπιαστικά φαγητά που οι πρόγονοί μας θεωρούσαν ευχάριστα και που αρέσουν στην πλειοψηφία των σύγχρονών μας. Ελπίζουμε πως σύντομα οι κρεατοφάγοι θα έχουν τουλάχιστον την ευγένεια να κρύβουν το φαγητό τους, πως τα σφαγεία θα σταλθούν σε απομακρυσμένες περιοχές. Ας τοποθετηθούν εκεί και τα κρεοπωλεία, όπου, όπως οι στάβλοι, θα είναι κρυμμένα σε σκοτεινές γωνίες.

Εξαιτίας της ίδιας ασχήμιας απεχθανόμαστε την ζωτομία και όλα τα επικίνδυνα πειράματα, εκτός εάν τελούνται από τον επιστήμονα στον ίδιο του τον εαυτό. Είναι η ασχήμια της πράξης που μάς γεμίζει αηδία όταν βλέπουμε κάποιο φυσιολάτρη να καρφίτσωνει ζωντανές πεταλούδες στο κοντί του, ή να καταστρέφει την είσοδο μιας φωλιάς μυρμηγκιών για να μετρήσει τα μυρμηγκία. Αποστρέφουμε με δυσάρεσκα το βλέμμα από το μηχανικό που ληστεύει την ομορφιά της Φύσης φυλακίζοντας την υδατόπτωση σε σωλήνες, και από τον Καλιφορνέζο ξυλοκόπο που κόβει ένα δέντρο ηλικίας τριών χιλιάδων ετών και ύψους τριακοσίων μέτρων για να δείξει τα δαχτυλίδια του σε πανηγύρια και εκθέσεις. Η ασχήμια μέσα στους ανθρώπους, στις

πράξεις, στη ζωή, στη Φύση που μας περιβάλλει, αυτός είναι ο χειρότερος εχθρός μας. Ας γίνουμε όμορφοι και ας γίνει και η ζωή μας όμορφη!

Ποια είναι λοιπόν τα φαγητά που φαίνεται να ταιριάζουν περισσότερο με το ιδανικό της ομορφιάς, τόσο όσον αφορά στη φύση τους, όσο και στις απαραίτητες μεθόδους προετοιμασίας τους; Είναι ακριβώς εκείνα που ανέκαθεν εκτιμούσαν οι άνθρωποι που ζούσαν απλά: τα φαγητά που γίνονται καλύτερα χωρίς να χρειάζονται τα περίπλοκα τεχνάσματα της κουζίνας. Είναι τα αβγά, οι σπόροι, τα φρούτα, δηλαδή τα προϊόντα των ζώων και τα λαχανικά, των οποίων οι οργανισμοί αντιπροσωπεύουν το προσωρινό σταμάτημα της ζωτικότητας και τη συγκέντρωση των απαραίτητων συστατικών για τη δημιουργία νέας ζωής. Τα αβγά των ζώων, οι σπόροι των φυτών, τα φρούτα των δέντρων, είναι το τέλος ενός οργανισμού που δεν υπάρχει πια και η αρχή ενός οργανισμού που δεν υπάρχει ακόμη. Ο άνθρωπος τα παίρνει για να τραφεί χωρίς να σκοτώσει το πλάσμα που τα παράγει, εφόσον αυτά δημιουργούνται στο σημείο επαφής δύο γενεών. Δεν μας λένε άλλωστε και οι επιστήμονές μας, που μελετούν οργανική χημεία, πως το αβγό του ζώου ή του φυτού είναι η καλύτερη αποθήκη όλων των ζωτικών συστατικών; *Omne vivum ex ovo.*¹

Μετάφραση: Αρετή Καραμήτσιου

---

¹ Σ.τ.Ε.: «Παν ζων εξ ωού», ρήση του Κάρλ Έρνστ Τεόντορ φον Ζίμπολντ (1804-1885).